

ร່องรอยแห่งสังฆเภท ที่ปรากฏในคัมภีร์มูลสรวาสติวาทวินยวัสตุ

สมบัติ มั่งมีสุขศิริ

มหาวิทยาลัยศิลปากร

E-mail: thanee_305hotmail.com

รับต้นฉบับ 13 มีนาคม 2560 วันที่เผยแพร่ 25 มิถุนายน 2560

บทคัดย่อ

คัมภีร์มูลสรวาสติวาทวินยวัสตุ เป็นคัมภีร์พระวินัยที่มีความสำคัญต่อภิกษุสงฆ์ ทั้งกล่าวถึงเรื่องราวอื่น ๆ ทั้งนี้ก็ด้วยจุดประสงค์หลักมุ่งเน้นแสดงให้เห็นถึงหลักคำสอนอันเป็น หัวใจหลักของพระพุทธศาสนา คือ การไม่ทำบาปทั้งปวง การบำเพ็ญกุศล และการทำจิตใจให้ บริสุทธิ์ผ่องแผ้ว

ภาษาสันสกฤตที่ใช้ในการประพันธ์มูลสรวาสติวาทวินยวัสตุนั้นส่วนใหญ่เป็นภาษา สันสกฤตแบบแผน แต่มีการผสมของภาษาปรากฤตหรือภาษาถิ่นอยู่ ซึ่งปรากฏอยู่ในรูปของ คำศัพท์ซึ่งผสมอยู่ทั้งในร้อยแก้วและร้อยกรองที่กระจายอยู่ทั่วคัมภีร์ ซึ่งบางคำศัพท์นั้น ผู้วิจัยไม่สามารถให้ความหมายได้ จึงถือว่าเป็นคัมภีร์สันสกฤตแบบผสม มีรูปแบบการประพันธ์ ในคัมภีร์นั้นเป็นแบบผสมกันระหว่างร้อยกรองกับร้อยแก้วเป็นระยะ

คัมภีร์มูลสรวาสติวาทวินยวัสตุนั้น เป็นคัมภีร์ของนิกายมูลสรวาสติวาท แยกออกมาจาก นิกายเถรวาท แต่คำสอนของนิกายนี้เป็นคำสอนแบบผสมกันระหว่างเถรวาทกับมหายาน ซึ่งถือเป็นรากฐานที่สำคัญอันไปสู่การพัฒนาแนวคิดไปเป็นมหายานในที่สุด แม้จะเป็นคัมภีร์พระวินัย แต่ก็กล่าวถึงเรื่องราวอื่น ๆ ทั้งสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ประวัติศาสตร์ ดังนั้น ใน การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับร่องรอยของพุทธศาสนามหายานที่ปรากฏในคัมภีร์มูลสรวาสติวาท วินยวัสตุนั้น ในบทความนี้ได้เลือกเอาเนื้อหาจากคัมภีร์มูลสรวาสติวาทวินยวัสตุ ในชั้นตอนที่ 2 เฉพาะส่วนที่กล่าวด้วยสังฆเภทวัสตุ

คำสำคัญ: สังฆเภท; คัมภีร์มูลสรวาสติวาทวินยวัสตุ

Schism among Buddhist Monks Appeared in Mūlasarvāstivādivinayavastu Text

Sombat Mungmeesukhsiri

Silpakorn University

E-mail: thanee_305hotmail.com

Retrieved March 13, 2017 Accepted June 25, 2017

ABSTRACT

The Mūlasarvāstivādivinayavastu was very significant text for Sangha or monks' Order in the term of how to follow the Buddhist disciplines. Furthermore, the stories of Buddha, disciples and other historical persons were there. All these were to point out the heart of Buddhism, i.e. 'Do no all evils, Do all good deeds and Purify your mind'.

In the term of language, Standard Sanskrit was mostly utilized all over the text, but only some portions were Mixed or Hybrid Sanskrit. The localized Sanskrit can be entirely noticed in words used in both prose and verse in which some of them were hardly interpreted and understood.

Keywords: Schism; Mūlasarvāstivādivinayavastu Text

บทนำ

คัมภีร์มูลสารวาสติวาทวินยวัสตุ เป็นคัมภีร์ว่าด้วยเรื่องพระวินัยของนิกายมูลสารวาสติวาทซึ่งแยกออกมาจากนิกายสารวาสติวาทในราวพุทธศตวรรษที่ 10-11 เมื่อนิกายสารวาสติวาทเสื่อมความนิยมลง ดินแดนทางตอนเหนือของอินเดียซึ่งเคยเป็นศูนย์กลางของนิกายสารวาสติวาทก็กลายมาเป็นศูนย์กลางของนิกายมูลสารวาสติวาทแทน ขณะที่นิกายสารวาสติวาทเดิมต้องถอยร่นลงมาตั้งศูนย์กลางอยู่ในแถบภาคกลาง¹ มีเนื้อหาสอดคล้องกับวินัยปิฎกของฝ่ายเถรวาท ดังที่ศาสตราจารย์ เอส. เลวี กล่าวไว้ว่า “คัมภีร์มูลสารวาสติวาทวินยวัสตุ น่าจะถูกรวบรวมขึ้นก่อน

¹ Hirakawa Akira, A History of Indian Buddhism: From Śākyamuni to Early Mahāyāna. Translated by Paul Groner, Reprinted (Delhi: Motilal Banarsidass, 1998), 123.

คริสต์ศตวรรษ ที่ 3 หรือพุทธศตวรรษที่ 8 แต่ก็ไม่แล้วเสร็จ”² ทั้งไม่ปรากฏหลักฐาน ว่า เกิดขึ้นที่ใด เมื่อใด ใครเป็นผู้รจนา แต่นักวิชาการด้านอักษรวิทยาได้สืบค้นจากคัมภีร์วินัยที่ถูกค้นพบที่หมู่บ้านกิลกิต สันนิษฐานว่า น่าจะถูกรจนาขึ้นในราวคริสต์ศตวรรษ ที่ 5-6 และมีเนื้อหาที่กล่าวถึงการประชุมสังคายนาของพระเถระ ซึ่งน่าจะอยู่ในรัชสมัยของพระเจ้ากนิษกมหาราช ในราวปี พ.ศ. 400 ดังกล่าวแล้ว เช่นเดียวกับข้อสันนิษฐานของนาริแมน(Nariman) ที่ว่า “คัมภีร์มูลสรวาสติวาทวินยวัสตุ น่าจะถูกรจนาขึ้นในตอนเริ่มต้นคริสต์ศตวรรษ หรือราวพุทธศตวรรษที่ 5 และมีหลักฐานว่าคัมภีร์ถูกแปลสู่ภาษาจีน ในพุทธศตวรรษที่ 7 และสู่ทิเบตในพุทธศตวรรษที่ 9”³ และบรรดาเรื่องเล่าอวทานที่ปรากฏในคัมภีร์อวทาน ศตกะ หรือคัมภีร์ทิวาทาน ส่วนใหญ่มาจากคัมภีร์วินยวัสตุของนิกายมูลสรวาสติวาท คัมภีร์อวทาน ศตกะ หรือ คัมภีร์ทิวาทาน ถูกประพันธ์ขึ้นในราวคริสต์ศตวรรษที่ 2 ถึง 3 หรือราวพุทธศตวรรษที่ 7 ถึง 8⁴

ถึงแม้คัมภีร์มูลสรวาสติวาทวินยวัสตุ นั้น เป็นคัมภีร์ของนิกายมูลสรวาสติวาท แยกออกมาจากนิกายเถรวาท แต่คำสอนของนิกายนี้เป็นคำสอนแบบผสมกันระหว่างเถรวาทกับมหายาน ซึ่งถือเป็นรากฐานที่สำคัญอันไปสู่การพัฒนาแนวคิดไปเป็นมหายานในที่สุด แม้จะเป็นคัมภีร์พระวินัย แต่ก็กล่าวถึงเรื่องราวอื่นๆ ทั้งสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ประวัติศาสตร์ ดังนั้น ในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับบรื่องรอยของพุทธศาสนามหายานที่ปรากฏในคัมภีร์มูลสรวาสติวาทวินยวัสตุ นั้น ผู้เขียนได้เลือกเอาเนื้อหาจากคัมภีร์มูลสรวาสติวาทวินยวัสตุ ในชั้นตอนที่ 2 เฉพาะส่วนที่ว่าด้วยสังฆเภทวัสตุ จึงขอแยกการศึกษาออกเป็น 2 ประเด็น คือ 1) หลักธรรม 2) การแต่งคัมภีร์

ในการศึกษาทั้ง 2 ประเด็นนี้ เป็นเค้าร่างหรือร่องรอยของการพัฒนาแนวคิดไปเป็นพระพุทธศาสนามหายานในเวลาต่อมา มีรายละเอียดต่อไปนี้

หลักธรรม

² S. Bagchi, *Mūlasarvāstivādinayavastu*, vol.1, (Darbhanga: The Mithila Institute, 1967), xiii.

³ Nariman, J.K., *Literary History of Sanskrit Buddhism*, (Delhi: Motilal Banarsidass, 1992), 274-275

⁴ Maurice Winternitz, *A history of Indian Literatur*, vol. II (New Delhi: Original Books Reprint Co., 1977), 279

คัมภีร์มูลสารวาสติวาทวินยวัสตุแม้จะเป็นคัมภีร์พระวินัยของพระพุทธศาสนานิกายมูลสารวาสติวาท แต่ก็สอดแทรกหลักธรรมสำคัญๆ ไว้กระจายกระจายอยู่ในส่วนต่างๆ ของคัมภีร์ เช่น หลักปณิธาน เป็นต้น

ปณิธาน แปลว่า การตั้งความปรารถนา⁵ แนวคิดเรื่องหลักปณิธานที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์มูลสารวาสติวาทวินยวัสตุนั้นเป็นการตั้งความปรารถนาของเหล่าสาวกในอดีตชาติ ที่มีเป้าหมายเพื่อการหลุดพ้น เพื่อหมดสิ้นกิเลสทั้งมวลและเพื่อช่วยเหลือแนะนำสรรพสัตว์ ดังในปณิธานของพระสังฆรักษิต ที่ปรากฏในคัมภีร์มูลสารวาสติวาทวินยวัสตุว่า พระสังฆรักษิตนั้นเป็นบุตรของคฤหบดีชาวเมืองศราวาสตี (บาลี-สรวตถิ) ชื่อว่า พุทธรักษิต ต่อมาได้รับการบวชจากพระคาริบุตร (บาลี-สาริบุตร) ท่านเป็นผู้มีความสามารถในการแนะนำสรรพสัตว์ทั้งมวลในหนทางที่ถูกต้องเป็นอาจารย์ของพวกนาค และเหล่าฤๅษีนอกศาสนา ได้พาเอาฤๅษีเหล่านั้น พร้อมทั้งพ่อค้าอีก 500 คน รวมเป็น 1000 คนไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค แล้วทูลขอบรรพชา ทั้งหมดก็ได้รับการอุปสมบทด้วยเอหิภิกขุอุปสัมปทา ซึ่งถือเป็นผู้นำเข้าสู่เรื่องราวของการบวช บุปการะหรือเรื่องราวในอดีตชาติของท่านนั้นของระบุไว้ว่า ในชาติก่อนท่านได้เป็นคนรับใช้สงฆ์ ถวายงานของสงฆ์ ได้ตั้งปณิธานไว้ในอดีตชาติว่า ขอให้ได้บรรลुเป็นพระอรหันต์ หมดกิเลสทั้งมวล และสามารถแนะนำเหล่าสรรพสัตว์ได้ ความนี้สอดคล้องกับหลักมหาปณิธาน 4 ที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์สุขาวดีวุทฺหสูตรของมหายานว่า (1) จะละกิเลสทั้งหลายให้หมดสิ้น (2) จะศึกษาธรรมทั้งหลายให้ถ่องถ้วน (คือศึกษาให้หมดและแตกฉาน) (3) จักโปรดสัตว์ทั้งหลายให้หมด (4) จะต้องบรรลุนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ (บรรลุพุทธภูมิ) ทั้ง 4 ประการนี้ ถือว่าเป็นหลักธรรมสำคัญเบื้องต้นที่พระโพธิสัตว์จำเป็นต้องมี⁶

๑) การแต่งคัมภีร์เพิ่มเติม

มหายานนิยมเขียนพระสูตรขึ้นใหม่เป็นจำนวนมากโดยอ้างอิงพระพุทธพจน์ เพื่อต้องการให้พระพุทธศาสนาเป็นที่แพร่หลายต่อประชาชนทุกระดับชั้นที่สามารถเลื่อมเชื่อ เลื่อมถ้อยได้ ตามความชอบใจของแต่ละบุคคล ดังนั้น จึงมีพระสูตรต่าง ๆ เช่น สัทธรรมปุณฑริก ปรัชญาปารมิตาสูตร ลังกาวดารสูตร เป็นต้น เช่นเดียวกับคัมภีร์มูลสารวาสติวาทวินยวัสตุที่มีเนื้อหาส่วนใหญ่

⁵ พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ 9, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2543), หน้า 196.

⁶ อภิชาติ โพธิ์ประสิทธิ์ศาสตร์, พระพุทธศาสนามหายาน, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาเมฆราชวิทยาลัย, 2527), หน้า 193.

เป็นเรื่องราวของพระวินัย แต่ก็มีเรื่องเล่าแทรกอยู่ในระหว่างวัสดุต่าง ๆ และเรื่องเล่าเหล่านี้ที่นักประพันธ์วรรณคดีได้รวบรวมจัดไว้ว่าเป็นเรื่องเล่าประเภทอวทาน เช่นเดียวกับชาดกของฝ่ายบาลีหรือเถรวาท

คัมภีร์มูลสรวาสติวาทวินยวัสดุติเป็นต้นกำเนิดของเรื่องเล่าประเภทอวทานทั้งหลาย
ในสมัยต่อมาได้แพร่หลายอยู่ในคัมภีร์ต่าง ๆ ของนิกายมหายาน

อวทาน คือเรื่องราวที่มีทั้งเรื่องในอดีตชาติของพระพุทธเจ้า เรื่องราวของพระสาวก และเรื่องราวของบุคคลทั่วไปที่มีศรัทธาเลื่อมใสต่อพระพุทธเจ้าทั้งในอดีตและปัจจุบัน แสดงให้เห็นแนวคิดเรื่องกรรมเป็นสำคัญ อวทานนั้นมีองค์ประกอบหลัก 3 ส่วน คือ

(1) ปรีตยุตปันนวัสตุ หรือ ปัจจุบันนวัตถุ ได้แก่ เรื่องราวในปัจจุบันชาติ ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่ประทับของพระพุทธเจ้า พรรณนาถึงชีวิตของผู้มีบทบาทสำคัญในเรื่อง และสาเหตุที่ทำให้พระพุทธเจ้าต้องตรัสเล่าเรื่องราวในอดีตชาติของบุคคลคนนั้น

(2) อดีตวัตถุ หรือ อดีตวัตถุ ได้แก่ เรื่องราวในอดีตชาติของบุคคลที่ถูกกล่าวถึงในปัจจุบันวัตถุ

(3) สมวชาน หรือ สโมชาน ได้แก่ บทสรุปของอดีตชาติ ซึ่งเป็นส่วนกล่าวถึงบุคคลในอดีตชาติว่าผู้ใดกลับชาติเป็นใครบ้างในปัจจุบันกาล และส่วนสรุปหลักธรรมที่ได้จากอภิวาทนั้น⁷

สังฆเภทวิสตุ

เป็นเรื่องเกี่ยวกับการทำสงฆ์ให้แตกกัน เริ่มด้วยพระพุทธองค์ทรงแสดงศรัทธาฉันยผลสูตร (Śrāmaṇyaphalasūtra-สามัญญผลสูตร) เพื่อโปรดพระเจ้าอชาตศัตรู(Ajātaśatru) เป็นการพรรณนาถึงวิปัสสนาญาณะ(vipaśyanājñāna) (วิปัสสนาญาณ-บาลี) ซึ่งเมื่อภิกษุมิจิตเป็นสมาธิ บริสุทธิ์ผ่องแผ้ว ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ครวแก่การงาน ต้งมั่น ไม่หวั่นไหว ย่อมสามารถบรรลุถึงชญาณทรศนะ(jñānadarśana) คือ รู้สภาพตามความเป็นจริงของร่างกายว่าเป็นเพียงการประกอบกันขึ้นของธาตุทั้ง 4 ดิน น้ำ ไฟ ลม เหมือนกับแก้วไพฑูรย์แปดเหลี่ยม ที่นายช่างเจียรไนดีแล้ว สุกใส แฉววาว สมส่วนทุกอย่าง ซึ่งมีด้ายเขียวเหลืองแดงขาวหรือนวล ร้อยอยู่ในนั้น คนตาดีจึงจะพึงพิจารณารู้ได้ว่า ส่วนใดเป็นแก้วไพฑูรย์ ส่วนใดเป็นเส้นด้าย ย่อม

⁷ สุมาลี ลิ้มประเสริฐ, “การศึกษาเรื่องอวทาน – กัลปตาของเกษมเมณฑระ: ความสัมพันธ์ของเรื่องสุทนต์-กัณธิ์กับวรรณคดีไทย”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, สาขาวิชาภาษาสันสกฤต ภาควิชาภาษาตะวันออก, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2550), หน้า 34 - 60.

สามารถบรรลุอิทธิวิธี (iddhivīsaya) คือ สามารถเนรมิตร่างกายได้หลายร่าง เหมือนกับช่างทองหรือลูกมือของช่างทองผู้มีฝีมือ ก็สามารถหลอมทองให้มีรูปพรรณต่างได้อย่างงดงาม เป็นต้น ย่อมสามารถบรรลุถึงทิพยโศตรรัชยานะ (dibyaśrotrajñāna) คือ มีหูทิพย์ได้ยินเสียงไกลไกลเกินวิสัยของมนุษย์ธรรมดา เปรียบเหมือนเสียงสังข์ที่คนเป่าขึ้นไปอยู่บนภูเขาสูง แม้เป่าค่อย ๆ เสียงสังข์นั้นก็ยังชัดเจน แม้ไปทั่วทุกทิศ ย่อมสามารถบรรลุถึง ประยาัยชญาณะ (prayāyajñāna) คือ การกำหนดรู้ใจผู้อื่นได้ เหมือนกับคนถือกระจกส่องดูเงาหน้าของตนเอง ย่อมมองเห็นอวัยวะที่อยู่บนใบหน้า ย่อมสามารถบรรลุถึง ปุรวินิवासานุสมฤตติชญาณะ (pūrvanivāsānusamṛtījñāna) คือ การระลึกชาติในอดีตได้ เหมือนคนที่ออกเดินทางไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ ก็จำเหตุการณ์ในหมู่บ้านที่ตนได้เดินทางผ่านไปได้ทุกอย่าง ย่อมสามารถบรรลุถึง จยุตยูปปาทัชญาณะ (cyutyuppadajñāna) คือ การเห็นสัตว์อื่นเวียนว่ายตายเกิดด้วยตาทิพย์ โดยรู้ชัดว่าหมู่สัตว์ย่อมเป็นไปตามกรรม หมู่สัตว์ที่ทำความชั่วย่อมไปบังเกิดในอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก ส่วนหมู่สัตว์ที่ทำความดีย่อมไปบังเกิดในสุคติโลกสวรรค์ และในที่สุดย่อมสามารถบรรลุถึง อาสรวักขยญาณะ (āśravakṣayajñāna) คือ การรู้จักวิธีทำอาสวะ คือกิเลสที่หมักหมมอยู่ในสันดานให้สิ้นไป เมื่อพระพุทธองค์ทรงแสดงพระธรรมเทศนาจบลง พระเจ้าอชาตศัตรูได้กราบทูลขอขมาในการที่ปลงพระชนม์พระราชบิดา (คือพระเจ้าพิมพิสาร) ซึ่งพระผู้มีพระภาคก็ตรัสรับขมา พร้อมทั้งทูลนิมนต์พระพุทธองค์เข้าไปเสวยในพระราชวัง จากนั้น พระราชาปฏิญญาพระองค์เป็นอุบาสกถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะตลอดชีวิต และได้ประกาศห้ามพระเทวทัตตะ (Devadatta) เข้าพระราชวัง

ต่อมา เมื่อพระเทวทัตตะต้องการจะเข้าวัง แต่ถูกห้ามไม่ให้เข้า จึงได้ยื่นที่ประตูล้าง ขณะที่นางอุตบลวรรณาภิกษุณี (Utpalavarṇā) รับบิณฑบาตแล้วกำลังออกมาจากพระราชวัง พระเทวทัตตะพบนางเข้าจึงตีสางที่ศรีษะ ซึ่งก็ทำให้นางได้รับบาดเจ็บ และได้นิพพานไปภายหลัง จากนั้นไม่นาน ความทราบถึงพระพุทธองค์ จึงทรงแสดงอดีตชาติของคนทั้งสอง แม้ในชาตินั้นพระเทวทัตตะก็ได้ฆ่านางอุตบลวรรณาเช่นเดียวกัน

ภายหลังจากเหตุการณ์นั้น พระเทวทัตตะก็ได้ทำอนันตริยกรรมสามอย่าง อันใหญ่หลวงต่อพระผู้มีพระภาคไว้มากมายคือ กลิ้งศิลาทำพระโลหิตของพระผู้มีพระภาคให้ห้อขึ้น เป็นอนันตริยกรรมอย่างที่ 1 ทำลายสงฆ์ให้แตกกัน เป็นอนันตริยกรรมอย่างที่ 2 และได้สังหารพระอรหันต์ คือนางอุตบลวรรณาภิกษุณี เป็นอนันตริยกรรมอย่างที่ 3 ได้รู้สึกลึกผิดต่อบาปกรรมของตนเอง แต่พอฟังคำยุยงของพระปุณณะว่าปรโลกนั้นไม่มีอยู่จริง ก็หวนกลับไปทำบาปอีก โดยได้ประกาศคำสอนของตนให้พวกสาวกฟังว่า

1. พระศรมณะ เคาตมะ(Sramaṇa Gautama)เสวยนมส้มและนมสด แต่พวกเราไม่ฉันนมส้มและนมสดตลอดชีวิต เพราะการฉันนมส้มและนมสดนี้ เป็นการเบียดเบียนพวกสัตว์ตัวเล็ก ๆ
2. พระศรมณะเคาตมะเสวยเนื้อสัตว์ แต่พวกเราไม่ฉันเนื้อสัตว์ตลอดชีวิต เพราะการฉันเนื้อสัตว์นี้ เป็นการฆ่าสัตว์มีชีวิต
3. พระศรมณะเคาตมะเสวยเกลือ แต่พวกเราไม่ฉันเกลือตลอดชีวิต เพราะการฉันเกลือนี้ เป็นการกระทำการสะสม
4. พระศรมณะเคาตมะทรงใช้สอยผ้าที่ตัดชายแล้ว แต่พวกเราต้องใช้สอยผ้าที่มีชายยาวตลอดชีวิต เพราะการใช้สอยผ้าที่ตัดชายแล้วนี้ เป็นการรบกวนพวกช่างทอ
5. พระศรมณะเคาตมะประทับอยู่ในป่า แต่พวกเราจะอยู่ในหมู่บ้าน เพราะการอยู่ป่านั้น จะไม่รับเทยธรรมของพวกชาวบ้าน

จากนั้น พระเทวทัตตะก็ได้ไปยังกรุงกบิลวัสตุ ได้เข้าไปตีสนิทกับพระนางยโสธรา และได้ขอแต่งงานกับพระนาง แต่ก็ถูกคัดค้านอย่างแรงจากพระนางยโสธรา พวกสาวใช้ของพระนาง พร้อมทั้งเหล่าศากยราชทั้งหลาย สุดท้าย พระเทวทัตตะก็ได้พยายามที่จะปลงพระชนม์พระพุทธรูป โดยแทรกยาพิษไว้ในเล็บ แล้วทำทีว่าจะก้มกราบพระบาททั้งสองเพื่อขอขมาต่อพระพุทธรูป แล้วเอาเล็บที่แทรกยาพิษจิกพระบาททั้งสอง แต่พระพุทธรูปทรงเนรมิตให้พระบาททั้งสองแข็ง ดุจเพชร ทำให้เล็บหักทั้งหมด จากนั้นพระเทวทัตตะก็ได้ถูกแผ่นดินสูบลงไปในอวิจิมหานรก ภายหลังจากพระเทวทัตตะถูกแผ่นดินสูบแล้ว พระพุทธรูปได้ทรงพยากรณ์เกี่ยวกับพระเทวทัตตะว่าจะได้เป็นพระปรตเยกพุทธานามว่า อัสนิมะ (Asthimā)

จากนั้นเป็นเรื่องราวที่พระศาริปุตรและพระมหาคัลยาณะได้ลงไปในนรก และได้พบกับพระเทวทัตตะ ได้ฟังถึงความทุกข์ทรมานอันใหญ่หลวงที่ได้รับในอวิจิมหานรก จึงได้บอกถึงคำพยากรณ์ของพระพุทธรูปว่าเมื่อชดใช้กรรมในนรกสิ้นสุดลงจะได้ไปบังเกิดและจะได้เป็นพระปรตเยกพุทธานามตามลำดับ สั่งสอนพยายามทำลายสงฆ์ ได้พบกับพระโกกาลิกะ สาวกของพระเทวทัตตะผู้ยังคงมีอารมณ์โกรธต่อท่านทั้งสอง และกำลังแสวงผลกรรมอยู่ จากนั้นก็ได้พบกับพระปุณณะผู้สำนักผิดในกรรมชั่วของตน และได้ฝากให้บอกเหล่าสาวกให้เลิกสร้างสอุปฺปาตจนเสีย เพราะเมื่อไรที่เหล่าสาวกทำการบูชา ก็จะได้รับทุกข์เวทนาเมื่อนั้น ซึ่งท่านทั้งสองก็รับปาก

จากนั้นเป็นการพรรณนาถึงอดีตชาติของพระองค์กับของพระเทวทัตตะ เสร็จแล้วทรงแสดงถึงสังขมาครีและสังฆเภท เหตุที่ทำให้สงฆ์แตกกัน สุดท้ายทรงแสดงผลกรรมที่ผู้ทำสงฆ์ให้แตกจะได้รับการว่า “ภิกษุทำลายหมู่สงฆ์ที่พร้อมเพรียงกันให้แตกกันแล้ว ย่อมไปบังเกิดในนรกอวิจิ และย่อมได้รับผลกรรมอันดำซ้ำไม่มีที่สิ้นสุด”

เนื่องจากปัจจุบัน การศึกษาและแปลคัมภีร์พระพุทธศาสนาที่เป็นภาษาสันสกฤตในประเทศไทยมีอยู่น้อยมาก คัมภีร์มูลสารวาสติวาทวินยวัสตุ ก็เป็นคัมภีร์หนึ่ง ซึ่งแม้จะมีการแปลไปสู่ภาษาต่าง ๆ เช่น ภาษาจีน หรือ ทิเบต ดังที่กล่าวแล้ว แต่ก็ถูกแปลไปเพียงบางส่วน และถูกปรับเปลี่ยนให้เป็นรูปแบบของนิกายมหายานเสียแล้ว ทำให้การที่จะศึกษาประวัติความเป็นมาและหลักวินัยที่แท้จริงของนิกายมูลสารวาสติวาทนี้เป็นไปได้ยาก ผู้เขียนจึงเห็นควรอย่างยิ่งที่จะศึกษาค้นคว้าและแปลคัมภีร์มูลสารวาสติวาทวินยวัสตุนี้สู่ภาคภาษาไทย แล้วศึกษาวิเคราะห์ลักษณะภาษาและเนื้อหาพร้อมทั้งเทียบเคียงกับคัมภีร์พระไตรปิฎกของนิกายเถรวาท ด้วยความหวังเป็นอย่างยิ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าพระพุทธศาสนาในอนาคตต่อไป

สังฆเภทนัยยะ

สังฆเภท แปลว่า การทำสงฆ์ให้แตกกัน การทำลายสงฆ์ ความแตกกันแห่งสงฆ์⁸

สังฆเภท หมายถึง การยุยง การชวนชวายให้สงฆ์แตกความสามัคคีกัน ไม่ปรองดองกัน จนถึงกับแยกกันทำอุโบสถสังฆกรรม แม้จะมีการห้ามปรามตักเตือนจนสงฆ์ประชุมกันให้เลิกละการกระทำอย่างนั้นเสียก็ยังไม่ปฏิบัติตาม ยังฝืนทำเช่นนั้นอีก เช่นนี้จัดเป็นสังฆเภท

สังฆเภท คือ ความแตกแยกแห่งสงฆ์ ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงบัญญัติให้สงฆ์ทำอุโบสถกรรม ปวารณากรรม และสังฆกรรมน้อยใหญ่อย่างอื่นภายในสีมาเดียวกัน พร้อมเพรียงกันด้วยสังฆสามัคคี แต่เมื่อไรก็ตามที่ภิกษุทั้งหลายแตกกันเป็นก๊ก เป็นเหล่า เป็นพวก แยกกันทำอุโบสถกรรม แยกกันทำปวารณากรรม หรือแยกกันทำสังฆกรรม หรือกรรมน้อยใหญ่ภายในสีมาเดียวกัน ซึ่งการทำสังฆเภทนี้จะต้องประกอบไปด้วยภิกษุที่ครบองค์สงฆ์ คือ ประกอบด้วยภิกษุตั้งแต่ 4 รูปขึ้นไปทั้งสองฝ่าย การกระทำเหล่านี้จัดเป็น สังฆเภท

สังฆเภท จัดเป็นอนันตริยกรรมคือกรรมที่มีโทษหนักที่สุดเท่ากับโทษฆ่าบิดามารดา มีผลถึงห้ามสวรรค์ห้ามนิพพานทีเดียว ผู้ที่ทำลายสงฆ์ได้ต้องเป็นภิกษุเท่านั้น

สังฆสามัคคี คือ ความพร้อมเพรียงกันแห่งสงฆ์ ความปรองดองกัน ไม่วิวาทกัน มีอุเทศ คือ ฟังปาติโมกข์ร่วมกัน มีวัตรปฏิบัติเสมอกัน มีการทำสังฆกรรมร่วมกันอย่างสามัคคี ย่อมอยู่ผาสุกและความพร้อมเพรียงกันแห่งสงฆ์ย่อมเป็นมูลเหตุแห่งความตั้งมั่น และความเจริญยั่งยืนแห่งพระศาสนา

⁸ พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ 9, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2543), หน้า 264.

สังฆเภท จะต้องประกอบไปด้วยภิกษุที่ครองศีลทั้งสองฝ่าย คือ จะต้องมิใช่ภิกษุฝ่ายละ 4 รูปขึ้นไปจึงจะสามารถทำสังฆเภทได้ ดังเนื้อหาที่ว่า สงฆ์ยอมไม่แตกเพราะภิกษุเพียงรูปเดียว สองรูป สามรูป แม้กระทั่งแปดรูป แต่สงฆ์จะแตกได้เพราะภิกษุตั้งแต่เก้ารูปขึ้นไป

อาการที่สงฆ์จะแตกแยกกัน

ในคัมภีร์มูลสารวาสติวาทวินยวัสดุทธานกล่าวถึงอาการที่สงฆ์จะแตกแยกกันไว้ว่ามีเหตุ 2 ประการ⁹ คือ

1. **ด้วยชฎุปติกรรม** ดังที่พระเทวทัตตะแนะนำ พร้าสอน ตักเตือนภิกษุทั้งหลายว่า ภิกษุจะบริสุทธฺิ หลุดพ้น ดับสนธิ ก็ด้วยวัตรบท 5 อย่าง จะล่วงพ้นสุขและทุกข์ได้ก็ด้วยวัตรบท 5 อย่าง และจะประสบสุขและทุกข์ได้ก็ด้วยวัตรบท 5 อย่าง คือ

1) ภิกษุจะบริสุทธฺิ หลุดพ้น ดับสนธิ ก็ด้วยการอยู่ป่าเป็นวัตร จะล่วงพ้นสุขและทุกข์ได้ และจะประสบสุขและทุกข์ได้ก็ด้วยการอยู่ป่าเป็นวัตร

2) ภิกษุจะบริสุทธฺิ หลุดพ้น ดับสนธิ ก็ด้วยการอยู่โคนต้นไม้เป็นวัตร จะล่วงพ้นสุขและทุกข์ได้ และจะประสบสุขและทุกข์ได้ ก็ด้วยการอยู่โคนต้นไม้เป็นวัตร

3) ภิกษุจะบริสุทธฺิ หลุดพ้น ดับสนธิ ด้วยการครองผ้าไตรจีวรเป็นวัตร จะล่วงพ้นสุขและทุกข์ได้ และจะประสบสุขและทุกข์ได้ ด้วยการครองผ้าไตรจีวรเป็นวัตร

4) ภิกษุจะบริสุทธฺิ หลุดพ้น ดับสนธิ ด้วยการครองผ้าบังสุกุลเป็นวัตร จะล่วงพ้นสุขและทุกข์ได้ และจะประสบสุขและทุกข์ได้ ด้วยการครองผ้าบังสุกุลเป็นวัตร

5) ผู้ที่จะบริสุทธฺิ หลุดพ้น ดับสนธิได้ด้วยวัตรบททั้ง 5 นี้ได้ ต้องอยู่ห่างจากพระศรมณะ เคาตมะ จงเป็นอยู่โดยปราศจาก จงเป็นอยู่โดยห่างจากผู้อื่น นี่เป็นชฎุปติ สงฆ์จะแตกด้วยชฎุปติกรรมอย่างนี้

2. **ด้วยการจับสลาก** ดังที่พระเทวทัตตะแนะนำ พร้าสอน ตักเตือนภิกษุทั้งหลายว่า ท่านทั้งหลาย ภิกษุจะบริสุทธฺิ หลุดพ้น ดับสนธิ ก็ด้วยวัตรบท 5 อย่าง จะล่วงพ้นสุขและทุกข์ได้ก็ด้วยวัตรบท 5 อย่าง และจะประสบสุขและทุกข์ได้ก็ด้วยวัตรบท 5 อย่าง คือ

1) ภิกษุจะบริสุทธฺิ หลุดพ้น ดับสนธิ ก็ด้วยการอยู่ป่าเป็นวัตร จะล่วงพ้นสุขและทุกข์ได้ และจะประสบสุขและทุกข์ได้ก็ด้วยการอยู่ป่าเป็นวัตร

⁹ พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า 58-60.

2) ภิกษุจะบริสุทธฺี หลุดพ้น ดับสนิหิ ก็ด้วยการอยู่โคนต้นไม้เป็นวัตร จะล่วงพ้นสุขและทุกข์ได้ และจะประสบสุขและทุกข์ได้ ก็ด้วยการอยู่โคนต้นไม้เป็นวัตร

3) ภิกษุจะบริสุทธฺี หลุดพ้น ดับสนิหิ ด้วยการครองผ้าไตรจีวรเป็นวัตร จะล่วงพ้นสุขและทุกข์ได้ และจะประสบสุขและทุกข์ได้ ด้วยการครองผ้าไตรจีวรเป็นวัตร

4) ภิกษุจะบริสุทธฺี หลุดพ้น ดับสนิหิ ด้วยการครองผ้าบังสุกุลเป็นวัตร จะล่วงพ้นสุขและทุกข์ได้ และจะประสบสุขและทุกข์ได้ ด้วยการครองผ้าบังสุกุลเป็นวัตร

5) ผู้ที่จะบริสุทธฺี หลุดพ้น ดับสนิหิ ได้ด้วยวัตรบททั้ง 5 นี้ได้ ต้องอยู่ห่างจากพระศรมณะ เคาตมะ จงเป็นอยู่โดยปราศจาก จงเป็นอยู่โดยห่างจากผู้อื่น จงจับสลากนี้เถิด จึงจับสลากเป็นคนที่ 5 สงฆ์จะแตกด้วยการจับสลากอย่างนี้

แต่ในคัมภีร์ปริวารท่านกล่าวไว้ว่าด้วยเหตุ 5 ประการ¹⁰ คือ

1. ด้วยกรรม ได้แก่ทำสังฆกรรม
2. ด้วยอุทเทส ได้แก่การสวดพระปาฏิโมกข์
3. กล่าวด้วยโวหาร ได้แก่ตั้งญัตติ
4. ด้วยอนุสาวนา ได้แก่ประกาศด้วยกรรมวาจา
5. ด้วยการให้จับสลาก ได้แก่ให้ลงคะแนนชี้ขาด

บุคคลผู้จะทำสังฆเภท

บุคคลผู้จะทำสังฆเภทหรือทำลายสงฆ์ได้นั้น ในฝ่ายบาลีกล่าวว่า จะต้องเป็นภิกษุเท่านั้น และต้องมีคุณสมบัติ 3 ประการ¹¹ คือ

1. เป็นปกติตตะภิกษุ หมายถึง ผู้เป็นพระภิกษุโดยปกติ ที่ประกอบไปด้วยศีลสามัญญา คือ มีศีลเสมอกันอันเดียวกันกับภิกษุทั้งหลายโดยปกติ คือ ไม่เป็นผู้ต้องอาบัติปาราชิกหรือถูกสงฆ์ลงอุกเขปนียกรรม

2. เป็นสมานสังวาส คือ เป็นภิกษุผู้มีการอยู่กินร่วมเสมอกัน มีความพร้อมเพรียงกัน ทำสังฆกรรมร่วมกัน ทำอุโบสถกรรมร่วมกัน เป็นต้น กับภิกษุทั้งหลายในอาวาสนั้นๆ

¹⁰ วิ.อ. (ไทย) 3/458/521-522.

¹¹ วิ.จ. (ไทย) 7/351/146-147.

3. อยู่ในสีมาด้วยกัน หมายถึง อยู่ในเขตกำหนดสงฆ์ที่สงฆ์ได้ตกลงไว้สำหรับภิกษุทั้งหลายภายในเขตกำหนดหนึ่ง ๆ ที่จะต้องทำสังฆกรรมหรือทำอุโบสถร่วมกันในวัดเดียวกันที่เป็นพัทธสีมาหรืออพัทธสีมาก็ตาม

ส่วนในคัมภีร์มูลสารวาสติวาทีนยวสตุ ได้พรรณนาถึงปัญหาที่พระอุทาสีหรือพระอุบาลีได้ทูลถามพระพุทธองค์ถึงการที่จะระบุตัวบุคคลว่าใครสามารถทำสังฆเภทได้ ดังเนื้อหาที่ปรากฏต่อไปนี้ :-

1. ท่านพระอุทาสีกราบทูลถามพระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หากว่า ภิกษุผู้ประพฤติตามผู้ญกยวัตรเป็นผู้ทำลายสงฆ์ แต่ภิกษุผู้ญกยวัตร¹² ภิกษุผู้คล้อยตามผู้ประพฤติตามผู้ญกยวัตร ภิกษุผู้ญกยวัตร ภิกษุผู้ประพฤติตามผู้ญกยวัตรและภิกษุผู้คล้อยตามผู้ประพฤติตามผู้ญกยวัตรไม่ได้ทำลายสงฆ์ (จะจัดว่าเป็นผู้ทำลายสงฆ์ด้วยหรือไม่)

2. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หากว่า ภิกษุผู้ญกยวัตรเป็นผู้ทำลายสงฆ์ แต่ภิกษุผู้ประพฤติตามผู้ญกยวัตร ผู้คล้อยตามผู้ประพฤติตามผู้ญกยวัตร ผู้ญกยวัตร ผู้ประพฤติตามผู้ญกยวัตรและผู้คล้อยตามผู้ประพฤติตามผู้ญกยวัตรไม่ได้ทำลายสงฆ์ (จะจัดว่าเป็นผู้ทำลายสงฆ์ด้วยหรือไม่)

3. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หากว่า ภิกษุผู้คล้อยตามผู้ประพฤติตามผู้ญกยวัตรเป็นผู้ทำลายสงฆ์ แต่ภิกษุผู้ญกยวัตร ภิกษุผู้ประพฤติตามผู้ญกยวัตร ภิกษุผู้ญกยวัตร ผู้ประพฤติตามผู้ญกยวัตรและผู้คล้อยตามผู้ประพฤติตามผู้ญกยวัตรไม่ได้ทำลายสงฆ์ (จะจัดว่าเป็นผู้ทำลายสงฆ์ด้วยหรือไม่)

4. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หากว่า ภิกษุผู้ญกยวัตรเป็นผู้ทำลายสงฆ์ แต่ภิกษุผู้ญกยวัตร ภิกษุผู้ประพฤติตามผู้ญกยวัตร ผู้คล้อยตามผู้ประพฤติตามผู้ญกยวัตร ผู้ประพฤติตามผู้ญกยวัตรและผู้คล้อยตามผู้ประพฤติตามผู้ญกยวัตรไม่ได้ทำลายสงฆ์ (จะจัดว่าเป็นผู้ทำลายสงฆ์ด้วยหรือไม่)

5. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หากว่า ภิกษุผู้ประพฤติตามผู้ญกยวัตรเป็นผู้ทำลายสงฆ์ แต่ภิกษุผู้ญกยวัตร ภิกษุผู้ประพฤติตามผู้ญกยวัตร ผู้คล้อยตามผู้ประพฤติตามผู้ญกยวัตร ภิกษุผู้ญกยวัตร

¹² ภิกษุผู้ญกยวัตร คือ ภิกษุผู้ต้องอาบัติแล้ว ไม่ยอมรับว่าเป็นอาบัติหรือไม่ยอมทำคืนอาบัติ หรือมีความเห็นชั่วร้าย (ทิฏฐิปปาป) ไม่ยอมมสละซึ่งเป็นทางเสียสละสามัญญดา หรือทิฏฐิสามัญญดา โดยยกเหตุผลจากการสมโภคกับสงฆ์ คือ ไม่ให้ฉันทร่วม ไม่ให้อยู่ร่วม ไม่ให้มีสิทธิ เสมอกับภิกษุทั้งหลาย หรืออีกนัยหนึ่งว่า ถูกตัดสิทธิแห่งภิกษุชั่วคราว ดูใน พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ 9, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2543) หน้า 358.

วัตรและผู้คล้อยตามผู้ประพฤติตามผู้ยกวัตรไม่ได้ทำลายสงฆ์ (จะจัดว่าเป็นผู้ทำลายสงฆ์ด้วยหรือไม่)

6. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หากว่า ภิกษุผู้คล้อยตามผู้ประพฤติตามผู้ยกวัตรเป็นผู้ทำลายสงฆ์ แต่ภิกษุผู้ยกวัตร ภิกษุผู้ประพฤติตามผู้ยกวัตร ผู้คล้อยตามผู้ประพฤติตามผู้ยกวัตรทำลายสงฆ์ ภิกษุผู้ยกวัตรและผู้ประพฤติตามผู้ยกวัตรไม่ได้ทำลายสงฆ์ (จะจัดว่าเป็นผู้ทำลายสงฆ์ด้วยหรือไม่)

พระผู้มีพระภาคจึงตรัสว่า อุทาสี ภิกษุทั้งปวงนี้จัดว่าเป็นผู้ทำลายสงฆ์ด้วย เพราะมีภิกษุถูกสงฆ์ยกวัตรแล้ว

นอกจากนี้ในคัมภีร์ยังพรรณนาถึงพระพุทธองค์ตรัสตอบปัญหาของท่านพระอุทาสีที่ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ที่พระองค์ตรัสว่า ภิกษุทำลายหมู่สาวกที่สามัคคีกันให้แตกกันแล้ว ย่อมไปบังเกิดในนรกอวิจี และย่อมได้รับผลกรรมอันต่ำช้าไม่มีที่สิ้นสุด (อนันตริยกรรม) มีอยู่หรือไม่ พระเจ้าข้า” พระพุทธองค์จึงตรัสตอบปัญหาในเรื่องที่ภิกษุ 18 จำพวกที่ทำลายสงฆ์ให้แตกแล้วต้องไปบังเกิดในนรกอวิจี ซึ่งมีทั้งจำพวกที่ไม่ได้รับผลกรรมอันต่ำช้าไม่มีที่สิ้นสุดทั้งจำพวกที่ต้องได้รับผลกรรมอันต่ำช้าไม่มีที่สิ้นสุด กล่าวคือ

1. จำพวกที่ไปบังเกิดในนรกอวิจีและได้รับผลกรรมอันต่ำช้าไม่มีที่สิ้นสุด คือภิกษุมีความสำคัญว่าไม่เป็นธรรมในความไม่เป็นธรรม มีความสำคัญว่าเป็นธรรมในความไม่เป็นธรรม มีความสำคัญว่าไม่เป็นธรรมในความไม่เป็นธรรม มีความสงสัยในความไม่เป็นธรรม มีความสำคัญว่าไม่เป็นธรรมในความแตกกัน มีความสงสัยในความแตกกัน แนะนำ พร่ำสอน ตักเตือนภิกษุทั้งหลาย เพียรพยายามที่จะทำลายสงฆ์ คือทำลายหมู่สาวกที่สามัคคีกันให้แตกกันแล้ว ย่อมไปบังเกิดในนรกอวิจี และย่อมได้รับผลกรรมอันต่ำช้าไม่มีที่สิ้นสุด

2. จำพวกที่ไปบังเกิดในนรกอวิจีและไม่ได้รับผลกรรมอันต่ำช้าไม่มีที่สิ้นสุด คือภิกษุมีความสำคัญว่าไม่เป็นธรรมในความไม่เป็นธรรม แต่มีความสำคัญว่าไม่เป็นธรรมในความแตกกัน มีความสำคัญว่าเป็นธรรมในความไม่เป็นธรรม และมีความสำคัญว่าเป็นธรรมในความแตกกัน มีความสำคัญว่าเป็นธรรมในความไม่เป็นธรรม แต่มีความสงสัยในความแตกกัน มีความสำคัญว่าไม่เป็นธรรมในความไม่เป็นธรรม แต่มีความสำคัญว่าเป็นธรรมในความแตกกัน มีความสำคัญว่าไม่เป็นธรรมในความไม่เป็นธรรม แต่มีความสงสัยในความแตกกัน มีความสำคัญว่าเป็นธรรมในความไม่เป็นธรรม และมีความสำคัญว่าเป็นธรรมในความแตกกัน มีความสงสัยในความไม่เป็นธรรม และมีความสงสัยในความแตกกัน มีความสงสัยในความไม่เป็นธรรม แต่มีความสำคัญว่าเป็นธรรมใน

ความแตกต่าง มีความสงสัยในความไม่เป็นธรรม มีความสงสัยในความแตกต่าง แนะนำ พร่ำสอน
 ดักเตือนภิกษุทั้งหลาย เพียรพยายามที่จะทำให้ลายสงฆ์ คือทำลายหมู่สาวกที่สามัคคีกันให้แตกกัน
 แล้ว ย่อมไปบังเกิดในนรกอวิช แต่ย่อมไม่ได้รับผลกรรมอันต่ำช้าไม่มีที่สิ้นสุด

สรุป

จากเนื้อหาที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่า สังฆเภท ถือว่าเป็นอนันตริยกรรม คือกรรมที่มีโทษหนักที่สุดเท่ากับโทษฆ่าบิดามารดา มีผลกรรมอันดำซ้ำไม่มีที่สิ้นสุด ผู้ที่ทำลายสงฆ์ได้นั้น ต้องเป็นภิกษุเท่านั้น มีศีลเสมอเป็นอันเดียวกันกับภิกษุทั้งหลาย ดังนั้น เมื่อสงฆ์มีความเห็นปรารถนาพระธรรมวินัยต่างกันหรือมีความประพฤติปฏิบัติไม่สม่ำเสมอ มีศีลไม่เสมอกัน ยิ่งหย่อนกว่ากันจนเป็นเหตุให้เกิดความรังเกียจขึ้น ก็อาจเกิดการแตกแยก หรือสังฆเภทขึ้นมาได้ เพราะการที่ภิกษุสงฆ์ผู้มีความพร้อมเพรียงกันอยู่แล้วนั้น เกิดการแตกแยกกันด้วยเหตุผลบางประการ ย่อมจะสามัคคีกันได้ยากมาก เพราะเหตุนั้นพระบรมศาสดาจึงตรัสเตือนให้คำนึงถึงการแตกแยกกันให้มากๆ ไม่ควรเอาแต่ใจตนเอง ควรมุ่งความสามัคคีเป็นใหญ่ ไม่ตั้งอริ้นด้วยอำนาจทิฐิมานะ การจะประพฤติปฏิบัตินั้น ให้มุ่งเอาความเจริญรุ่งเรืองความมั่นคงแห่งพระศาสนาและพระธรรมวินัยเป็นหลัก

เอกสารอ้างอิง

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ จ. สิงห์บุรี

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539

พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ 9.

กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2543

สุมาลี ลิ้มประเสริฐ. “การศึกษาเรื่องอวทาน – กัลปตาของเกษมเมณฑระ: ความสัมพันธ์ของเรื่องสุทนต์-กินรีกับวรรณคดีไทย”. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต*. สาขาวิชาภาษาสันสกฤต ภาควิชาภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2550.

อภิชัย โพธิ์ประสิทธิ์ศาสตร์. พระพุทธศาสนamahayan. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุธวิทยาลัย, 2527.

Bagchi, S., ed. **Mūlasarvāstivādinayavastu**. vol.1. Darbhanga: The Mithila Institute, 1967.

Hirakawa Akira. **A History of Indian Buddhism: From Śākyamuni to Early Mahāyāna**. Translated by Paul Groner. Reprinted. Delhi: Motilal Banarsidass, 1998.

Nariman, J.K. **Literary History of Sanskrit Buddhism**. Delhi: Motilal Banarsidass, 1992.

Winternitz, Maurice. **A history of Indian Literatur**. vol. I . 2 nd edition, trans. S.Ketkar (New Delhi: Oriental Books Reprint Corporation, 1972.